

ZAŁĄCZNIK NR 2A: autoreferat - dr Marek Biszczyński**1. Imię i nazwisko:**

Marek Biszczyński

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

- 1997 magister filologii germańskiej, Instytut Filologii Germańskiej, Uniwersytet Zielonogórski
Tytuł pracy magisterskiej: *Textkritische Analyse der Lesarten des Werkes von Friedrich Schiller „Die Räuber“*
- 2004 doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski
Tytuł rozprawy doktorskiej: *Die ältesten Stadtbücher von Sprottau/Szprotawa. Ein Beitrag zur Erforschung des Frühneuhochdeutschen in Niederschlesien*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- 1997-2004 asystent w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego (do 2001 r. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze)
- 2004-2013 adiunkt w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego
- 2006-2008 pracownik dydaktyczny w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Legnicy
- 2012-2013 wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu
- od 2013 asystent ze stopniem naukowym doktora w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):**a. tytuł osiągnięcia naukowego:**

Monografia: *Sprachwandel im Bereich der verbalen Morphosyntax: Eine korpusgestützte Untersuchung am Handschriftenmaterial der Schweidnitzer Kanzlei im 13.-16. Jahrhundert*

b. autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

Marek Biszczyński: *Sprachwandel im Bereich der verbalen Morphosyntax: Eine korpusgestützte Untersuchung am Handschriftenmaterial der Schweidnitzer Kanzlei im 13.-16. Jahrhundert*, Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego 2018, ISBN: 978-83-7842-335-5, s. 592

recenzent wydawniczy: prof. zw. dr hab. Ryszard Lipczuk, Uniwersytet Szczeciński

c. omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Badania prowadzone przeze mnie na przestrzeni ostatnich lat koncentrowały się wokół problematyki przemian językowych, która stanowi główne pola moich zainteresowań naukowych. Głównym owocem moich wieloletnich prac nad staroniemieckimi rękopisami dolnośląskimi jest obszerna rozprawa kompleksowo obrazująca stan i przemiany języka tychże materiałów w sferze czasownikowej. W monografii pt. *Sprachwandel im Bereich der verbalen Morphosyntax: Eine korpusgestützte Untersuchung am Handschriftenmaterial der Schweidnitzer Kanzlei im 13.-16. Jahrhundert* podjąłem próbę możliwie wnikliwego przedstawienia przemiany i rozwoju czasownikowej morfosyntaktyki języka niemieckiego w czasie pomiędzy końcem wieku XIII-go a stuleciem XVI-tym. Ze względu na ogrom wykorzystanego archiwalnego materiału rękopiśmiennego analizę należało ograniczyć diatopicznie do możliwie zawężonego, aczkolwiek dzięki temu również bardzo spójnego korpusu głównie rękopiśmiennych tekstów staroniemieckich. W ramach prac przygotowawczych przeanalizowany został cały zespół archiwalny, który objąć można określeniem korpusu rękopisów kancelarii miasta Świdnicy oraz kancelarii książęcych (i in.), funkcjonujących w tym mieście (bądź bezpośrednio z nim związanych) na przestrzeni w/w stuleci. Materiał źródłowy był przy tym w przeważającej większości oryginalny, tzn. stanowiły go rękopisy średniowieczne i wczesno-nowożytny (księgi miejskie itp.), zaś tylko w nielicznych przypadkach wcześniejsze edycje tego typu tekstów.

Ogromna większość wykorzystanych rękopisów nie była dotychczas badana lingwistycznie. Nieliczne z nich doczekały się jedynie powierzchownej analizy grafematycznej lub

fonologiczno-grafematycznej. Moja analiza morfosyntaktyki czasownikowej tych źródeł stanowi zatem pierwszą tego typu próbę. Innowacyjność podjętego na tej bazie projektu badawczego polega na rzadkim jak dotąd (w pracach historyczno-językowych) interdyscyplinarnym połączeniu badań paleograficznych, historycznych i filologiczno-dialektologicznych z opracowaniem *stricte* lingwistycznym.

Aspekt paleograficzno-historyczny obejmował całą fazę przygotowania bardzo obszernego korpusu badawczego, co z kolei wymagało ode mnie opanowania sztuki czytania, rozumienia i interpretacji pisma staroniemieckich manuskryptów średniowiecznych i wczesnonowożytnych. Aspekt ten, choć szczególnie czasochłonny, okazał się jednak kluczowy w osiągnięciu jednego z głównych założeń podjętego projektu, a mianowicie możliwie największego „zbliżenia” się do naturalności językowej oryginalnych, nie zaś adaptowanych bądź edytowanych tekstów historycznych.

Całość obszernego materiału badawczego wykorzystanego do analizy przedstawionej w monografii wynikała z zawężenia dostępnych źródeł archiwalnych odnoszących się do spuścizny kancelarii dolnośląskich średniowiecza i wczesnej nowożytności zarówno w wymiarze czasowym, jak i geograficznym. Przystudiowane rękopisy, z których zaczerpnięte zostały przykłady prezentowane w rozprawie, pochodzą z okresu rozwoju języka niemieckiego, w którym jego morfosyntaktyka przybrała formy i funkcje charakterystyczne dla niego w większości aż do czasów nam współczesnych. Epoka pomiędzy wiekiem XIII-tym, czyli początkami niemieckojęzycznego piśmiennictwa śląskiego, a XVI-tym, a więc wyłonieniem i sfunkcjonalizowaniem się większości struktur i form typowych dla języka nowo-wysoko-niemieckiego, przyniosła gramatyzację¹ licznych struktur analitycznych (peryfrastycznych), co skutkowało przemodelowaniem całości systemu gramatycznego w aspekcie funkcjonalnym i syntaktycznym². Rozwój tych właśnie struktur wraz ze zdiagnozowaniem przemian pełnionych przez nie funkcji stanowił punkt centralny badań i poświęcono mu obszerne części omawianej rozprawy. Tak duży nacisk na tę właśnie część systemu gramatycznego języków średnio-nowo-wysoko-niemieckiego oraz wczesno-nowo-wysoko-niemieckiego położono tu nie bez powodu. Z jednej strony struktury peryfrastyczne stanowią mianowicie niejako centrum „przebudowy” morfosyntaktyki staroniemieckiej, z drugiej trzeba zauważyć niezwykle skromny stopień ich omówienia (a więc i ograniczony

¹ Por. Hopper, Paul J. / Traugott, Elisabeth (2006): *Grammaticalization*. Cambridge; Szczepaniak, Renata (2009): *Grammatikalisierung im Deutschen. Eine Einführung*. Tübingen.

² Por. Leiss, Elisabeth (1992): *Die Verbalkategorien des Deutschen: Ein Beitrag zur Theorie der sprachlichen Kategorisierung*. Berlin / New York.

zakres badań nad nimi) w dotychczasowej literaturze przedmiotu. W większości opracowań omawiających gramatykę niemiecką w/w stuleci, peryfrazom poświęca się w porównaniu do morfosyntaktyki syntetycznej zaledwie margines zainteresowania. Wynika to głównie z tego, iż gros badań historyczno-językowych dotyczących średniowiecza bazuje na standardowym kanonie tekstów o charakterze literackim, a więc wykazujących znikomy stopień naturalności. Ścisły korpus rękopisów przebadany dla celów omawianego tu projektu bazuje natomiast niemal w całości na autentycznych księgach miejskich oraz okazjonalnie wystawianych dokumentach reprezentujących zdecydowanie użytkowe typy tekstu. Stąd wynika jego wysoka wartość badawcza jako źródła wiedzy o języku naturalnym, zbliżonym do historycznej autentyczności językowej, a co za tym idzie – możliwie wiarygodnym. Wiarygodność tę wzmaga wysoki stopień koherencji rękopisów korpusu głównego. Wszystkie bowiem jego teksty charakteryzują się tą samą lub bardzo podobną proveniencją diatopiczną. Są mianowicie produktami kancelarii świdnickich, a więc powstały w większości w dolnośląskim mieście Świdnicy (Schweidnitz), bądź też – co jednak stanowi sytuację wyjątkową – zostały spisane *extra muros*, lecz także przez personel książęcej kancelarii świdnickiej (np. księcia świdnicko-jaworskiego Bolka II).

Tego typu skrajne zawężenie diatopii korpusu pozwoliło uzyskać możliwie wysoki stopień dokładności wglądu w rzeczywiste przyczynowo-skutkowe ciągi diachroniczne rozwoju poszczególnych struktur gramatycznych – zarówno ich kształtujących się form, jak i funkcji w aktualnym systemie językowym. Z drugiej strony rozciągnięcie czasu pochodzenia rękopisów korpusowych na okres około trzech pełnych stuleci pozwoliło dostrzec nie tylko przemiany krótkotrwałe, ale także prześledzić przemiany średnio- oraz poniekąd nawet długotrwałe. Uchwycenie przemiany tych ostatnich jest szczególnie trudnym wyzwaniem w empirii gramatyki historycznej, toteż uzyskanie wielu istotnych, a po wielokroć nieznanych dotychczas informacji dotyczących morfosyntaktyki języka wczesno-nowo-wysoko-niemieckiego kancelarii dolnośląskich uznać należy moim zdaniem za znaczące osiągnięcie naukowe prezentowanego projektu.

W ramach podjętego projektu badawczego postawionych zostało kilka głównych celów badawczych, które zostały osiągnięte na drodze analizy i interpretacji licznych przedstawionych w części empirycznej fragmentów tekstów korpusowych. Do najistotniejszych z tych zadań należało możliwie wnikliwe przedstawienie specyfiki języka kancelaryjnego na Dolnym Śląsku w okresie pomiędzy XIII a XVI wiekiem, przy czym zgodnie z tematem analiza objęła całość morfosyntaktyki czasownikowej. Tym samym wypełnia ona po części lukę w badaniach nad niemieckimi dialektami Śląska, językami kancelaryjnymi tej

przestrzeni językowej oraz nad kształtowaniem się i rozwojem języka wczesno-nowo-wysoko-niemieckiego w ogólności.

Powyższy cel osiągnięty został poprzez lingwistyczną analizę przykładów zastosowań czasownikowych elementów morfosyntaktycznych w całym korpusie badawczym. Przykłady te, wykazane szczegółowo w monografii, w wielu miejscach również poglądowo jako faksymile oryginalnych rękopisów archiwalnych, wykorzystane zostały porównawczo w metodzie panchronicznej, a więc zarówno synchronicznie na poszczególnych etapach rozwoju badanego idiomu językowego, jak i – co było *nota bene* priorytetowym celem przeprowadzonych badań – diachronicznie³. Metoda ta dała zarówno obraz języka rękopisów staroniemieckich w poszczególnych fazach jego rozwoju, jak również pozwoliła na wyciąganie wniosków dotyczących zjawiska przemiany językowej, a więc m.in. gramatyzacji i desemantyzacji, czy też dekategoriacji i funkcjonalizacji poszczególnych elementów morfosyntaktycznych, zwłaszcza w sferze morfosyntaktyki peryfraz⁴. Sam ostateczny cel, a więc prezentacja przemiany języka⁵ w obrębie zanalizowanego korpusu tekstów, przebiegała równolegle na płaszczyźnie formalnej oraz funkcjonalnej poszczególnych badanych segmentów struktur gramatycznych.

Zbiorcze diachroniczne zestawienia wyników poszczególnych analiz synchronicznych odnośnie każdego ze zjawisk morfosyntaktyki czasownikowej (omówionych i zinterpretowanych detalicznie w rozprawie) pozwoliły na określenie przemiany języka badanego materiału językowego jako sekwencji procesów typu zmiennego, falowego i cyklicznego, nie zaś, jak po wielokroć zakłada się w publikacjach niebazujących bezpośrednio na konkretnym spójnym i autentycznym materiale badawczym, jako płynnie i linearnie przebiegającej „ewolucji” form językowych.

Analiza wykazała szczególną rolę gramatyzacji jako podstawowego mechanizmu transformacji funkcji poszczególnych komponentów systemu językowego. Wykazano jednak, iż gramatyzacja nie jest *de facto* monosegmentalnym, „skokowym” zjawiskiem przemiany

³ Por. Coseriu, Eugenio (1974): *Synchronie, Diachronie und Geschichte. Das Problem des Sprachwandels*. München; Andersen, Henning (2006): *Synchrony, diachrony, and evolution*. [W]: Thomsen, Ole N. (red.): *Competing Models of Linguistic Change: Evolution and Beyond (Current Issues in Linguistic Theory 279)*. Amsterdam / Philadelphia, s. 59-90.

⁴ Por. Traugott, Elizabeth C. (2004): *Exaptation and Grammaticalization*. In: Akimoto, Minoji (red.): *Linguistic Studies Based on Corpora*. Tokyo, s. 133-156.

⁵ Por. Lass, Roger (1980): *On Explaining Language Change*. Cambridge; Lass, Roger (1997): *Historical Linguistics and Language Change*. Cambridge; Labov, William (1994): *Principles of linguistic change*. Oxford; Lightfoot, David (1998): *The development of language: acquisition, change and evolution*. Oxford; Kotin, Michail L. (2005/2007): *Die Sprache in statu movendi. Sprachentwicklung zwischen Kontinuität und Wandel*. Heidelberg.

języka, lecz raczej kilkufazowym zespołem przyczynowo-skutkowym, w którym wyodrębniono kilka odrębnych, acz ściśle powiązanych etapów.

Główną płaszczyzną języka, którą objęły badania, była wprawdzie morfosyntaktyka, lecz praktyka badawcza wykazała również konieczność interdyscyplinarnej integracji aspektu grafo-fonologicznego z głównym wątkiem analizy. Na licznych etapach przeprowadzonego studium empirycznego okazało się bowiem, iż wszystkie wymienione tu aspekty systemu językowego – morfologia, syntaktyka, grafematyka (w przypadku badań pisanych źródeł historycznych) oraz fonologia – przenikają się po wielokroć i właściwa historio-lingwistyczna interpretacja jednego z nich nie może obyć się bez referencji i korelacji z pozostałymi, o ile badacz nie chce narazić się na popełnienie istotnych błędów metodologicznych.

Powyższe znalazło potwierdzenie już w samym charakterze analizy korpusowej. Bazowała ona mianowicie na interpretacji treści i form zakodowanych w pewnym systemie graficznym, specyficznym dla danej epoki lub fazy rozwoju danego idiomu językowego. Siłą rzeczy konieczne więc było w trakcie prowadzonych badań nieustanne odnajdowanie wzajemnych koneksji i korelacji pomiędzy badaną bezpośrednio, acz *de facto* wtórną warstwą zgrafemizowaną, a niedostępną już bezpośrednio, lecz bazową i rudymenarną płaszczyzną naturalnego języka mówionego danego środowiska (w tym wypadku miasta Świdnicy/Schweidnitz, a szerzej Dolnego Śląska w średniowieczu i wczesnej nowożytności). Obie te równoległe płaszczyzny przenikał jednak, jak się okazało, trzeci aspekt funkcjonowania i rozwoju języka, a mianowicie tzw. uzus tekstów kancelaryjnych regionu, na który również, jak i na obie wcześniej wspomniane płaszczyzny, nie miały wpływ wywierały czynniki ekstralingwalne, determinujące rozwój form i funkcji językowych. Rozróżnienie typu wpływów, mających punkt wyjścia w każdej z wymienionych płaszczyzn funkcjonowania języka, względnie stwierdzenie stopnia ich nakładania się na siebie, było kolejnym z celów osiągniętych przy analizie i omawianiu kolejnych zjawisk gramatycznych.

Podstawowym celem analizy było wykazanie statusu oraz przemian w obrębie wszystkich form czasownikowych. Detaliczne omówienie tychże zjawisk dokonane zostało w poszczególnych rozdziałach i oparte o autentyczne fragmenty rękopisów źródłowych. Analiza ujawniła wiele zjawisk przemiany języka, charakterystycznych dla badanego idiomu językowego.

Badanie czasownikowych form syntetycznych ujawniło wielość form przy stosunkowo stabilnych funkcjach poszczególnych elementów systemu morfosyntaktycznego. W ujęciu ilościowym zauważalne były – i to poczynając już od najstarszych źródeł korpusowych – znaczne zawężenia w ilości użycia form syntetycznych na korzyść progresywnych peryfraz, które – jak wykazała analiza – dominowały w niemieckim dolnośląskim języku kancelaryjnym

już w pierwszej połowie XIV wieku. W wielu dotychczasowych opracowaniach dotyczących systemu gramatyki języka średnio-nowo-wysoko-niemieckiego i wczesno-nowo-wysoko-niemieckiego przełom tego rodzaju umiejscawiany jest zazwyczaj w okresie wyraźnie późniejszym, zazwyczaj około stulecia XV-ego.

Wiele uwagi i miejsca poświęciłem w omawianej rozprawie kwestii funkcjonalności trybu przypuszczającego wzgl. warunkowego (zarówno jego struktur syntetycznych, jak i analitycznych)⁶, którego zadania w systemie gramatycznym badanego idiomu okazały się szersze niż w późniejszym języku nowo-wysoko-niemieckim. Użycie nacechowanych form koniunktywnych zamiast nienacechowanych indykatywnych uwarunkowane było bowiem nie tylko czysto semantycznie, lecz również – a w wielu przypadkach, jak się okazało, nawet przede wszystkim – syntaktycznie i funkcjonalnie. Skomplikowane i uzależnione od wielu dodatkowych czynników niuanse użycia form tego trybu, a także wyboru typu I czy II (jak również upowszechniających się konkurencyjnych i analitycznych form opisowych), przedstawione zostały detalicznie w osobnych i obszernych rozdziałach pracy. Ogólnie należy wspomnieć o zastosowaniu trybu przypuszczającego nie tylko w *stricte* potencjalnym aspekcie czynności, lecz także w takich przestrzeniach znaczeniowych jak nierealność, ewentualność prognostyczna, reportatywność i woluntatywność. Tryb przypuszczający dominował jednak w zdaniach podrzędnych syntaktycznych struktur podrzędnie złożonych także i bez zaistnienia w nich jakichkolwiek semantycznych przesłanek dla jego użycia. Pełnił zatem funkcję subjunktywną, symbolizując hipotaktyczną dependencję tychże elementów względem predykatów zdań głównych (tj. nadrzędnych w danym zdaniu lub kompleksie zdaniowym), bądź wyrażając aspekt ewidencjalności i pośredniości zawartego w nim wyrażenia w odniesieniu do źródła danego denotatu.

Interesujących danych badany korpus dostarczył m.in. w kwestii funkcjonalności upowszechniających się peryfrastycznych struktur opisowych trybu przypuszczającego (*Konditionalis*). W przeciwieństwie do wcześniejszych badań nie zawężonych do korpusów poszczególnych regionów (np. Dal/Eroms 2014⁷), analiza ukazała zastosowanie tej peryfrastycznej struktury nie tylko w obrębie zdań głównych, ale także, a nawet przede wszystkim – zdań pobocznych. Peryfrazę ta wykazała funkcjonalną predestynację do wyrażania ewidencjalności oraz oscylowania pomiędzy epistemiczną modalnością a prospektywnością.

⁶ Por. Petrova, Svetlana (2008): *Die Interaktion von Tempus und Modus. Studien zur Entwicklungsgeschichte des deutschen Konjunktivs*. Heidelberg.

⁷ Por. Dal, Ingerid / Eroms, Hans-Werner (2014): *Kurze deutsche Syntax auf historischer Grundlage*. Berlin / Boston.

W ramach przeprowadzonej analizy zbadane zostały także liczne inne syntaktyczne formy czasownikowe wraz z funkcjami, jak np. tryb rozkazujący wraz z jego relacją do trybu przypuszczającego, stan i postęp zaniku form *gerundium*, oba typy imiesłowowe wraz z tworzonymi za ich pomocą peryfrazami, zanikającymi stopniowo w późnym średniowieczu oraz w badanym korpusie, stan i rozwój form i funkcji czasowników tworzących odrębną grupę *praeterito praesentia*, czasownik ‚wollen‘ na tle jego szczególnej historii w językach germańskich, czasowniki wykazujące tendencję do kontrakcji oraz tzw. czasowniki atematyczne.

Szczególnie wiele uwagi poświęciłem gramatyzacji oraz rozwojowi form i funkcji morfosyntaktycznych struktur peryfrastycznych, które stanowią obecnie trzon gramatyki języka niemieckiego, a których okres zasadniczej funkcjonalizacji w systemie językowym przypadł właśnie na stulecia będące przedmiotem przeprowadzonych badań. Główne podrozdziały tej części rozprawy dotyczyły różnych – nie tylko typowych dla współczesności języka niemieckiego, ale również zanikających lub wymarłych – analitycznych konstrukcji dwu- lub wieloczłonowych tworzonych z udziałem podstawowych czasowników auksyliarnych, tj. ‚haben‘, ‚sein‘ i ‚werden‘. Zanalizowano również rzadkie już podówczas przypadki zastosowania czasownika ‚wesen‘. W ramach analizy struktur z udziałem w/w czasowników posiłkowych swoją uwagę skupiłem każdorazowo na statusie danego czasownika w systemie, tzn. na stopniu redukcji jego autosemantyki, przy jednoczesnej progresji jego zdolności do wchodzenia we frazy o charakterze kopulatywnym, aż po pełną gramatyzację jako zdesemantyzowanego i w pełni sfunkcjonalizowanego czasownika auksyliarnego konstrukcji peryfrastycznych.

W przypadku peryfraz z czasownikiem posiłkowym ‚haben‘⁸ badania ukazały ich stopniową, acz już nawet w stuleciu XIV zaawansowaną transformację funkcjonalną od struktur o charakterze przede wszystkim aspektualnym, tranzytywnym i rezultatywnym do wyrażen referujących zasadniczo odniesienie do temporalności, aczkolwiek przy zachowaniu do pewnego stopnia przez te struktury terażniejszego wymiaru czasowości. Ogólnie rzecz ujmując przeprowadzona analiza pozwoliła wykazać przejście peryfraz z ‚haben‘ w sferę struktur gramatycznych typu ‚past‘, co z kolei dało możliwość wykazania przyczyny postępu ograniczenia stosowania syntetycznych form czasownikowych (*praeteritum*) w odniesieniu do przeszłości.

⁸ Por. Abraham, Werner (1986): *The grammar of German haben*. [W:] Kastovsky, Dieter / Szwedek, Aleksander (red.): *Linguistics across Historical and Applied Linguistics*. Berlin / New York, s. 781-797.

Czasownik posiłkowy ‚sein‘⁹ wykazywał, jak pozwoliła dowieść przeprowadzona analiza, wysoki stopień polifunkcjonalności w systemie morfosyntaktycznym badanego okresu. Zwłaszcza w jego wcześniejszych fazach, tj. przed gramatyzacją peryfraz z ‚werden‘, jego autosemantyka wykazywała wciąż jeszcze pewną dynamikę. Na późniejszych etapach rozwoju języka coraz wyraźniej zarysowała się charakteryzująca go do dziś statyka, a dokładniej wyrażanie akcjonalności niemutatywnej. Najciekawszym odkryciem było jednak wykazanie, że pomimo ogólnego przejścia peryfraz z czasownikiem posiłkowym ‚sein‘ w sferę denotacji zjawisk statycznych, długo jeszcze mogły one – choć coraz to bardziej okazjonalnie – posiadać pewien potencjał dynamiczny. Zostało to ukazane na autentycznych przykładach zaczerpniętych z rękopisów źródłowych. Jest to wyraźna przesłanka pozwalająca uznać dwa na pozór antagonistyczne typy akcjonalności – statywność i mutatywność – za nie tylko niewykluczające się wzajemnie na danym etapie przemiany systemu gramatycznego zjawiska, ale za zjawiska wręcz komplementarne. Analiza funkcjonalności peryfraz z ‚sein‘ wykazała ponadto stopniowy ich transfer od struktur telicznie-rezultatywnych (poprzez liczne fazy przejściowe) do struktur typu zdecydowanie bezaspektowego i kodującego zasadniczo relacje temporalne. Znaczącą przemianę dowiedziono w odniesieniu do struktur z ‚sein‘ również w sferze konstrukcji pasywnych. Poza typowym również dla współczesnego języka niemieckiego zastosowaniem ich w kontekstach stadialnych, analiza semantyczno-kontekstualna poszczególnych fragmentów rękopisów wykazała liczne przykłady ich użycia także w celu wyrażenia procesualności i egresywności, a nawet (rzadziej) rezultatywności. Dowiedziono, iż faktyczny funkcjonalny charakter struktury daje się zdefiniować jedynie w bezpośrednim i egzemplarycznym kontakcie ze źródłem historycznym, nie zaś jedynie na bazie ogólnego charakteru struktury jako takiej. To z kolei dowodzi konieczności rozwoju historycznej poddziedziny językoznawstwa w kierunku nauki osadzonej głęboko w badaniach korpusowych¹⁰. W ogólnym zarysie analiza peryfraz z ‚sein‘ wykazała dwa nieaktywne obszary funkcjonalne, w których były one głównie stosowane: obszar mediopasywny w wyrażeniach z podmiotem statalnym oraz pasywny z podmiotem centrypetalno-procesualnym.

⁹ Por. Gillmann, Melitta (2011): *Die Grammatikalisierung des sein-Perfekts: Eine korpuslinguistische Untersuchung zur Hilfsverbselektion der Bewegungsverben im Deutschen*. [W:] *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur (PBB)*. Tom 133.2, s. 203-234; Kotin, Michail L. / Whitt, Richard J. (red., 2015): *To be or not to be? The Verbum Substantivum from Synchronic, Diachronic and Typological Perspectives*. Cambridge.

¹⁰ Por. Lemnitzer, Lothar / Zinsmeister, Heike (2006): *Korpuslinguistik: eine Einführung*. Tübingen; Scherer, Carmen (2006): *Korpuslinguistik*. Heidelberg.

Poprzez peryfrazy tworzone za pomocą czasownika ‚werden‘¹¹ kodowano w badanym okresie zjawiska dynamiczno-interstadialne. W przeprowadzonej analizie poddano drobiazgowemu zbadaniu użycie tego czasownika w dwóch niezależnych konstrukcjach analitycznych: w gramatyzującym się stopniowo w wieku XIV *futurum* wyrażającym prognostykę (funkcjonalnie porównano je z innymi konkurującymi z nim formami wyrażania przyszłości) oraz w stronie biernej kodującej diatetyczną procesualność. Typowym polem funkcjonalno-semantycznym tej ostatniej struktury okazała się być transformatywność. Główną jednak cechą semantyczną nie były jednak relacje temporalne, lecz inchoatywność kodowanej czynności, przy czym możliwy okazał się zarówno teliczny jak i ateliczny charakter kodowanego procesu. Omawiając struktury tworzone z udziałem czasownika ‚werden‘ przeanalizowano również jego rolę w ulegającej podówczas gramatyzacji opisowej formie trybu przypuszczającego (*Konditionalis*), paralelność względnie konkurencyjność form typu ‚ward‘, ‚wurde‘ itp. oraz proces gramatyzacji trójczłonowej peryfrazy z ‚worden‘ pomiędzy XIV a (przede wszystkim) XV stuleciem, mającej za zadanie funkcjonalną specyfikację perfektywności opisywanej czynności w ramach diatezy.

Omawiana tu monografia daje więc wieloaspektowy i wielowątkowy obraz poszczególnych stanów gramatyki kancelaryjnego języka niemieckiego w omawianym okresie oraz – jako pierwsze tego typu studium – pozwala ocenić procesy transformacyjne języka niemieckiego w mała jak dotąd zbadanej sferze morfosyntaktyki czasownikowej. Jako pierwsza łączy w tak interdyscyplinarny i obszerny, a co za tym idzie detaliczny sposób metody badawcze gramatyki historycznej z paleografią, historią regionalną i dialektologią. Dowodzi także nieodzowności osadzenia badań na płaszczyźnie autentycznych korpusów źródłowych, reprezentowanych tu przez bardzo obszerny korpus rękopisów świdnickich. Rzuca też nowe światło na wiele poszczególnych zanalizowanych w jej rozdziałach procesów przemiany dawnego języka niemieckiego. Wykraczając poza dotychczasową schematyczność i ogólnikowość prezentacji procesów rozwoju morfosyntaktyki języka niemieckiego w literaturze przedmiotu, a częstokroć – jak choćby w przypadku rozwoju peryfraz – ich marginalizację, ukazuje panchronicznie, precyzyjnie i na bazie fragmentów oryginalnych rękopisów średniowiecznych i wczesnonowożytnych ich wieloetapowość i wielowątkowość, czego osiągnięcie oparte zostało w głównej mierze właśnie na autentyczności i obszerności korpusu badawczego.

---

¹¹ Por. Kotin, Michail L. (2003): *Die werden-Perspektive und die werden-Periphrasen im Deutschen. Historische Entwicklung und Funktionen in der Gegenwartssprache*. Frankfurt am Main (i in.).

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Choć omówiona powyżej monografia stanowiła punkt centralny moich badań na przestrzeni ostatnich lat, opublikowałem jednak również – równoległe do prac zmierzających bezpośrednio do przygotowania i wydania monografii – rząd innych publikacji, których tematyka odbiegała częstokroć od głównego wątku moich badań. Były to z jednej strony liczne artykuły naukowe, z drugiej książka przygotowana na podstawie obronionej w roku 2004 rozprawy doktorskiej. Książkę tę opublikowałem w roku 2013, a jej tytuł brzmi: *Die ältesten Stadtbücher von Sprottau/Szprotawa. Ein Beitrag zur Erforschung des Frühneuhochdeutschen in Niederschlesien*. Publikacja ta wymagała standardowego opracowania edytorsko-redakcyjnego, zgodnego z wymogami wydawnictwa, oraz językowego, gdyż została wydana w języku niemieckim. Ponadto rozpiętość czasowa pomiędzy obroną dysertacji a jej publikacją w formie książkowej skutkowała w sposób pozytywny znacznie pogłębioną refleksją nad przedmiotem rozważań (problemy grafemiki tekstów staroniemieckich na przykładzie wybranego korpusu badawczego).

W przebiegu mojej dotychczasowej działalności naukowo-badawczej opublikowałem łącznie 42 artykuły naukowe, z których 24 ukazało się w kraju¹², a 18 zagranicą. Ponadto drukiem ukazało się również moich 5 recenzji, w tym 2 w kraju i 3 w wydawnictwach zagranicznych. Od czerwca 2004 r., kiedy to uzyskałem stopień naukowy doktora, było to łącznie 36 artykułów, w tym 23 w kraju i 13 zagranicą oraz 4 recenzje, w tym 1 krajowa i 3 zagraniczne.

Do druku przyjęto również kolejną publikację, będącą drukowaną wersją mojego wystąpienia na forum Kongresu Międzynarodowego Stowarzyszenia Germanistów (IVG) w Szanghaju w sierpniu 2015 r., w którym brałem udział osobiście. Artykuły te były z jednej strony odzwierciedleniem wybranych aspektów aktualnie prowadzonych badań – zarówno powiązanych z głównym wątkiem moich zainteresowań naukowych, czyli przemianą języka w językach kancelaryjnych, jak i poruszających inne problemy językoznawcze, czy też z pogranicza historii języka i innych dziedzin (lingwistyki, historii, socjologii języka itd.) – z drugiej zaś strony stanowiły opracowania referatów wygłaszanych przeze mnie na konferencjach i sympozjach naukowych w kraju i zagranicą, które publikowałem również w wydawnictwach cieszących się dużą renomą w środowisku germanistycznym i znajdujących się na liście wydawnictw punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

---

¹² Do publikacji krajowych zaliczam tu również takie, które miały dwa miejsca wydania, np. Wrocław i Drezno. Było ich 8.

Szczegółowy spis moich publikacji widnieje w wykazie opublikowanych prac naukowych: zał. 3, pkt. IIb i IIc.

Publikacje zagraniczne ukazywały się w takich wydawnictwach jak np. *Universitätsverlag Winter* Heidelberg, *Edition Praesens – Verlag für Literatur- und Sprachwissenschaft* Wiedeń, *Verlag C.H. Beck* München, *Neisse Verlag*, *Peter Lang Verlag*, *Peter Lang Edition*, *Verlag Empirische Pädagogik* Landau, *Verlag Dr. Kovač* Hamburg, *Trafo Verlagsgruppe Dr. Wolfgang Weist* (Berlin), *Gesellschaft für deutsche Sprache* Wiesbaden, *Gesellschaft für Sprache und Sprachen (GeSuS e.V.)* München, Wyd. Uniwersytetu Cyryla i Metodego w Trnawie (Słowacja), *Lincom Europa* München, *Nomos Verlag* Baden-Baden. W kraju publikowałem artykuły w takich wydawnictwach jak np.: Oficyna Wydawnicza *ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe* (kilkukrotnie opublikowałem swoje artykuły w serii *ORBIS LINGUARUM* pod red. prof. dra hab. Edwarda Białka z Uniwersytetu Wrocławskiego), warszawskie *Wissenschaftliche Beiträge des Verbandes Polnischer Germanisten*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile, Zakład Językoznawstwa Germańskiego Instytutu Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej w Częstochowie, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydawnictwo *Primum Verbum* w Łodzi, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego oraz Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Tematyka opublikowanych przeze mnie w kraju i zagranicą artykułów naukowych nie jest jednorodna. Ich znaczna część oscyluje rzecz jasna wokół zagadnień związanych z rękopisami dolnośląskimi, których wnikliwa analiza stanowi treść monografii, którą wskazuję jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.), wiele jednak dotyczy innych dyscyplin lingwistycznych, a nawet niekiedy pozalingwistycznych.

W swoich publikacjach poruszałem różnorodne wybrane aspekty gramatyki historycznej języka niemieckiego, analizowanymi na bazie korpusu rękopisów świdnickich czy szerzej dolnośląskich, których przygotowaniu jako bazy do analizy w rozprawie habilitacyjnej poświęciłem wiele lat. Zaprezentowałem również bliżej niektóre wybrane średniowieczne i wczesno-nowożytne księgi miejskie o wyjątkowym znaczeniu, omawiając na ich przykładzie wybrane aspekty paleograficzne, grafematyczne (np. relacje warstwy grafemicznej i fonemicznej), fonologiczne (np. rozwój dyftongów bądź innych wybranych głosek), tekstologiczne (np. typy tekstów spotykane w analizowanych przeze mnie rękopisach bądź rzadko podejmowany problem tzw. „aliansów tekstowych”), czy też historyczno-gramatyczne

(również pozaczasownikowe, dotyczące np. wybranych przyimków, przysłówków, rzeczowników i in., a także wybranych problemów syntaktyki) i etymologiczne.

Za bardzo istotny element moich badań uznawałem zawsze zjawisko przemiany języka, któremu poświęciłem w swoich artykułach wiele uwagi, i które prezentowałem na podstawie wybranych fragmentów rękopisów badanych przeze mnie w archiwach. Zastanawiałem się w nich m.in. nad czynnikami, które ostatecznie doprowadziły do wytworzenia się języka nowo-wysoko-niemieckiego. Kwestiami, które stanowiły główne wątki poszczególnych artykułów związanych z przemianami językowymi były np. rola czynników wewnątrz- i pozajęzykowych w rozwoju języka oraz paralelność form w jego przemianie. W jednym z artykułów podjąłem również kwestię utrwalania się fraz.

Moje zainteresowania zarówno *stricte* lingwistyczne jak i interdyscyplinarne skutkowały jednak również częstym wyjściem poza wymienione główne wątki moich dociekań. I tak przykładowo już w roku 2006 wziąłem udział w tzw. 36. *Deutscher Rechtshistorikertag* w Halle (Saale) w Niemczech, międzynarodowym kongresie historyków prawa, podczas którego wygłosiłem referat nt. specyfiki średniowiecznych praw miejskich na Dolnym Śląsku, który ukazał się drukiem w obszernej publikacji pokonferencyjnej stanowiąc artykuł wprowadzający do części poświęconej prawom miejskim w Europie Środkowo-Wschodniej. W moim wystąpieniu zaprezentowałem jurystyczny aspekt moich analiz rękopisów z tego regionu. Z kolei podczas międzynarodowego sympozjum *Arbeitskreis Kanzleisprachenforschung (Międzynarodowej Grupy Badawczej Języków Kancelaryjnych)* na Słowacji w roku 2007 omówiłem wybrane zagadnienia historii systemu administracji i nomenklatury z tym związanej. Bazę tej analizy stanowiły studia nad jednym z najstarszych średniowiecznych zbiorów praw środkowoeuropejskich, tzw. „Zwierciadłem Saskim” („*Sachsenspiegel*”) w jego śląskich edycjach, oraz jego relacji z prawem magdeburskim. Publikacja z tego sympozjum stanowiła jednocześnie księgę jubileuszową dla prof. Piirainen (Uniwersytet Münster), mojego wcześniejszego opiekuna naukowego oraz inspiratora w sferze badań nad rękopisami śląskimi. Zająłem się również historyczną terminologią jurystyczną, którą analizowałem nie tylko na podstawie studiowanych przeze mnie rękopisów średniowiecznych, ale także dzieł językoznawczych Jakuba Grimma.

Interdyscyplinarność mojej działalności naukowo-badawczej kierowała się głównie w stronę nauk pomocniczych historii, wśród których wymienić tu można kilka, np. paleografię rękopisów średniowiecznych oraz typologię tekstów średniowiecznych czy wczesno-nowożytnych (jak np. charakterystyka ksiąg miejskich). Interesowała mnie jednak także np. historia regionalna, czego wyrazem stały się artykuły o historii miasta Żary – teksty Samuela

Magnusa oraz XVIII-wieczne curricula szkoły żarskiej. Zajmowałem się także socjopragmatyką badań historyczno-językowych i ich ewolucją w stronę badań typowo korpusowych. Na podstawie swoich badań archiwalnych nad rękopisami starałem się także naświetlić podstawy komunikacji językowej w ramach historycznych miejskich struktur administracyjnych, której nośnikiem były w późnym średniowieczu kancelarie miejskie i ich uzus językowy. W niektórych artykułach dokonałem próby zobrazowania wzajemnych relacji zachodzącymi pomiędzy językami kancelaryjnymi (a więc wytworami języka pisanego) a mówionymi dialektami śląskimi. Opisywałem także relacje pomiędzy dialektem a językowym idiomem ponadregionalnym.

W moim dorobku znajdują się także artykuły omawiające wybrane aspekty tekstologii, jak np. problemy krytyki i redakcji tekstu, analizy tekstu historycznego, problem stopnia autentyczności tekstu i zgodności jego edycji z intencją twórcy, czy też pojęcie i analiza błędu w tekście historycznym. Są w nim także pojedyncze przyczynki z wielu innych dziedzin językoznawczych lub innych obszarów szeroko pojętej humanistyki, w których metodologii nie sposób obyć się bez analizy tekstów historycznych. Mowa tu np. o analizie dyskursu w ujęciu tekstologiczno-historycznym wraz z charakterystyką „markerów językowych” typowych dla wybranych dyskursów historycznych i używanych w nich typów tekstów, gramatykografii historycznej (np. na przykładzie dzieła Laurentiusa Albertusa), kwestiach socjolingwistycznych, takich jak np. relacje płci w dawnych zwrotach paremiologicznych, problematyce kulturoznawczej, jak np. obraz narodu, kultury i języka niemieckiego w oczach polskich uczonych i publicystów XIX wieku oraz obraz Polaków w dyskursie niemieckojęzycznym w publikacjach ubiegłych stuleci, aż po dydaktykę języka niemieckiego, a także dydaktykę przedmiotów historycznych na studiach filologicznych, takich jak „historia języka niemieckiego” i „teoria przemian językowych”.

W ramach współpracy międzyinstytutowej w ramach rodzimego wydziału oraz kooperacji międzyuniwersyteckiej – z pracownikami Uniwersytetu Wrocławskiego (prof. dr hab. Edward Białek) – byłem ponadto współredaktorem naukowym dwóch tomów zbiorowych. Tom wydany w roku 2016 (397 str.) we współpracy z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz tutejszym Instytutem Neofilologii ukazał się w ramach serii „Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze” i stanowił ukoronowanie sympozjum „Kontakty językowe w komunikowaniu”, które odbyło się rok wcześniej. Byłem zarówno redaktorem naukowym jak i językowym niemieckojęzycznej części tej publikacji. W ramach współpracy ponaduczelnianej współredagowałem natomiast tom poświęcony dziejom miasta Żary, którego publikację współfinansowały instytuty germanistyczne z Wrocławia i Zielonej Góry oraz

Muzeum Pogranicza Śląsko-Lużyckiego w Żarach. Tom ten (360 str.), wydany w roku 2014 z inicjatywy prof. dra hab. Edwarda Białka z Uniwersytetu Wrocławskiego, nosi tytuł „Silva rerum soraviensium. Studia i szkice z dziejów dawnych Żar”. Poza współredakcją naukową tej interdyscyplinarnej, nie tylko filologicznej, ale przede wszystkim historiograficznej publikacji, korektą jej tekstu oraz napisaniem dwóch zamieszczonych w niej artykułów z pogranicza historii regionalnej, kulturoznawstwa i historii dydaktyki, dokonałem również tłumaczenia artykułu prof. Ilpo Tapani Piirainena, który także się w niej znalazł. Prof. Piirainen przytaczał w nim obszerne fragmenty statutów miejskich Żar, spisanych w oryginalnym języku wczesnonowo-wysoko-niemieckim. Było to więc tłumaczenie nie tylko z języka niemieckiego, ale w większej części z tej właśnie archaicznej formy językowej, co rzecz jasna stanowiło wyzwanie nie tylko translatorskie, lecz przede wszystkim historyczno-językowe.

W czasie mojej działalności akademickiej uczestniczyłem łącznie w 25 tematycznych sympozjach i konferencjach naukowych w kraju (16) i za granicą (9), wykazanych w punkcie I wykazu dorobku naukowego (załącznik nr 3). Od czasu uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego wzięłem czynny udział w 22 konferencjach, w tym 14 w Polsce i 8 poza granicami kraju. W ramach wszystkich odbytych konferencji wygłosiłem łącznie 25 referatów. Jedynie na pierwszej z konferencji naukowych, w których uczestniczyłem, nie wygłaszałem referatu. Na jednej z konferencji zagranicznych było ich natomiast dwa – wygłoszone zostały w odrębnych panelach tematycznych, gdyż prezentowały różne wątki uprawianych przeze mnie subdyscyplin językoznawczych i pokrewnych. Treść wszystkich referatów została zrecenzowana pozytywnie, przyjęta do druku i opublikowana w tomach pokonferencyjnych i in. Jeden z nich, referat wygłoszony podczas kongresu IVG w Szanghaju w sierpniu 2015 r., jest w momencie przygotowywania niniejszego autoreferatu wciąż w druku (został jednak również pozytywnie zrecenzowany).

Swoje wystąpienia wygłaszałem zarówno w Polsce – na Uniwersytetach w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Gdańsku, Opolu, Szczecinie, Łodzi i Zielonej Górze oraz na uczelni w Częstochowie, jak i zagranicą. Poza granicami kraju swoje badania prezentowałem w Chinach (Szanghaj), Niemczech (Frankfurt nad Odrą, Halle/Saale, Freiburg im Breisgau, Bochum), Austrii (Graz, Wiedeń), Słowacji (Piestany/Trnava) i Czechach (Praga) (szczegółowe dane dotyczące wystąpień podaję w wykazie osiągnięć naukowych, dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki – załącznik 3, pkt. II, ust. I). Czynny udział brałem w cyklicznych konferencjach znanych stowarzyszeń i gremiów germanistycznych – polskich i światowych, jak np. Stowarzyszenia Germanistów Polskich, którego sympozjum odbyło się w

czerwcu 2011 na Uniwersytecie Zielonogórskim, w organizacji i przebiegu którego współpracowałem. Jestem również członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Germanistów (IVG), w którego kongresie mającym miejsce w Chinach w roku 2015 brałem również czynny udział. Od początku istnienia międzynarodowego gremium badawczego *Arbeitskreis Kanzleisprachenforschung*, skupiającego wąskie grono badaczy średniowiecznych i wczesno-nowożytnych języków kancelaryjnych, uczestniczę też w wielu jego przedsięwzięciach. Od 2010 uczestniczę również w sympozjach międzynarodowego stowarzyszenia lingwistycznego *Gesellschaft für Sprache und Sprachen*, na którego konferencjach wygłaszałem referaty i w którego wydawnictwie publikowałem. Jestem również członkiem *Gesellschaft für Germanistische Sprachgeschichte*, gremium zrzeszającego historyków języka niemieckiego z wielu krajów. Ponadto jestem jednym z członków-założycieli *Verein Deutscher Hochschüler zu Zielona Góra*, lokalnego stowarzyszenia wykładowców języka niemieckiego.

W kształtowaniu mojego profilu naukowego istotną rolę odegrały również pobyty naukowe zagranicą oraz kwerendy archiwalne, konieczne ze względu na charakter głównego wątku moich badań i niezbędny dla ich przebiegu archiwalny korpus badawczy. W tym zakresie wymienić należy zwłaszcza pobyty naukowe na Uniwersytecie im. Justusa Liebiga w Gießen (Niemcy), odbyte w ramach współpracy międzyinstytutowej (*Germanistische Institutspartnerschaft*) oraz kwerendy w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, z którego pochodzi duża część analizowanych przeze mnie manuskryptów.

Poza pracą ściśle naukową zajmuję się również dydaktyką. Większość zajęć dydaktycznych prowadzonych przeze mnie na kierunku *filologia germańska* powiązana jest lub wręcz bezpośrednio bazuje na moich pracach badawczych i innych. Doświadczenia wynoszone z pracy ze studentami przekładają się z kolei na niektóre z aspektów mojej działalności naukowej. Na Uniwersytecie Zielonogórskim (dawniej: Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze) pracuję od roku 1997 i w okresie tym miałem możliwość prowadzić większość z oferowanych studentom filologii I i II stopnia przedmiotów ścieżki językoznawczej, translatorskiej oraz ogólnojęzykowej. Zajęcia najbliższe moim dziedzinom badawczym, które prowadziłem, to historia języka niemieckiego (bazująca nie na teorii, lecz głównie na omawianiu autentycznych tekstów staroniemieckich), przemiana języka i gramatyka konfrontatywna języków. Po wielokroć prowadziłem również wykłady lub ćwiczenia z takich przedmiotów jak: wstęp do językoznawstwa, językoznawstwo ogólne, teoria aktów mowy, leksykologia, konwersacje, fonetyka, gramatyka praktyczna, gramatyka opisowa, ćwiczenia tekstowe, ćwiczenia ze słuchania i pisania, pisanie kreatywne, ćwiczenia z języka niemieckiego gospodarczego,

krajoznawstwo, zajęcia specjalizacyjne i proseminaria (w specjalności językoznawczej) oraz eseistyka naukowa. Prowadziłem również zajęcia (ćwiczenia bądź wykłady) związane z przygotowaniem studentów do zawodu tłumacza, jak np. wstęp do translatoryki, teoria i praktyka tłumaczeń, tłumaczenia ustne, tłumaczenia pisemne i tłumaczenie tekstów użytkowych. Wiele z wymienionych powyżej przedmiotów, a poza nimi także wykłady i ćwiczenia z metodyki języka niemieckiego, prowadziłem również na innych uczelniach, tj. w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Legnicy oraz Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. W Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze prowadziłem również kurs seminaryjny z przedmiotu gramatyka pedagogiczna dla nauczycieli języka niemieckiego z woj. lubuskiego.

Poza wymienionymi powyżej przedmiotami prowadziłem także (na Uniwersytecie Zielonogórskim oraz w pozostałych dwóch uczelniach) tematyczne seminaria licencjackie i magisterskie, głównie o tematyce historyczno-językowej. Na uczelni macierzystej byłem opiekunem naukowym 37 prac licencjackich i 9 magisterskich oraz po wielokroć recenzentem prac dyplomowych na obu tych poziomach.

Od czasu uzyskania tytułu doktora corocznie przewodniczę kilkusobowym komisjom egzaminacyjnym, przygotowującym i przeprowadzającym dwudniowe egzaminy z praktycznej znajomości języka niemieckiego, na które w części pisemnej składają się cztery podstawowe kompetencje językowe: słuchanie ze zrozumieniem, czytanie ze zrozumieniem, tworzenie tekstu i gramatyka praktyczna oraz wypowiedź ustna zarówno na temat przygotowany, jak i wylosowany.

W ramach pracy na uczelni poza działalnością stricte naukową wiele inicjatywy poświęciłem w ostatnich latach także przedsięwzięciom organizacyjnym. Wymienić tu należy opiekę naukową nad Kołem Naukowym Studentów Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego *Germanica*, którą sprawowałem w latach 2000-2004 oraz 2008-2014. Poza udziałem Koła w takich przedsięwzięciach, jak współorganizacja „germanistycznego” stanowiska w corocznych „Dniach Nauki” UZ i wielu innych pomniejszych inicjatywach (spotkania językowe, wieczory filmowe, gazetki studenckie itp.) za główny punkt mojej działalności organizacyjnej ostatnich lat uznać trzeba organizację i przeprowadzenie corocznych wyjazdów studentów filologii germańskiej UZ na *Trójstronne Polsko-Francusko-Niemieckie Kolokwium Studenckie* odbywające się już od ponad ćwierć wieku i organizowane trójstronnie przez uczelnie z Zielonej Góry, Vechty (Niemcy) i Angers (Francja) naprzemiennie w każdym z tych krajów. Ta międzynarodowa inicjatywa, za której organizację i przebieg jestem odpowiedzialny ze strony polskiej, zyskała już uznanie władz państwowych nie tylko w

Polsce, ale i na szczeblu ogólnoeuropejskim, czego wyrazem było przyznanie jej w roku 2016 pierwszej nagrody *Trójkąta Weimarskiego*, otrzymanej od premiera rządu Turynii, a przyznawanej przez Stowarzyszenie *Weimarer Dreieck e.V.* oraz Nadburmistrza Weimaru. W tym samym roku organizowane przeze mnie *Trójstronne Kolokwium* zostało wyróżnione *Laurem Naukowca Uniwersytetu Zielonogórskiego* za najlepszy międzynarodowy projekt roku. Organizacją tego przedsięwzięcia zajmuję się nieprzerwanie od roku 2009 do chwili obecnej. Z okazji XXV-lecia nieprzerwanej tradycji Kolokwium wydałem wraz z Koleżankami i Kolegami z Niemiec i Francji obszerną trójjęzyczną publikację poświęconą idei, historii i obecnej sytuacji tej inicjatywy. Nosi ona tytuł *Trinationales Kolloquium 1990-2015*.

Od kilku już lat na Uniwersytecie Zielonogórskim odbywa się *Zielonogórskie Otwarte Dyktando z Języka Niemieckiego*, organizowane przez Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego wspólnie z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze, gromadzące corocznie paręset osób z całego województwa lubuskiego (uczniów szkół wszystkich szczebli oraz osoby dorosłe). Od pierwszych edycji *Dyktanda* brałem czynny udział w jego prowadzeniu.

Zajęcia dla studentów specjalności nauczycielskiej prowadzone przeze mnie na Uniwersytecie Zielonogórskim nie stanowią jedynie omówienia teorii, lecz bazują na moim wieloletnim doświadczeniu dydaktyczno-metodycznym zdobytym w pracy na wszystkich możliwych niższych szczeblach szkolnictwa. W swojej karierze nauczycielskiej pracowałem zarówno w szkołach publicznych – liceach ogólnokształcących, gimnazjum i szkole podstawowej, jak również prowadziłem rozliczne kursy językowej dla dzieci (przedszkolnych i szkolnych), młodzieży i dorosłych, organizowane w szkołach językowych i firmach. W dwóch wiodących zielonogórskich szkołach językowych pełniłem również funkcję dyrektora metodycznego oraz konsultanta metodycznego, prowadząc hospitacje i szkolenia dla lektorów języków niemieckiego, angielskiego, rosyjskiego i hiszpańskiego oraz opracowując w jednej z nich wielostronicową koncepcję programowo-metodyczną. Ta szeroko zakrojona działalność dydaktyczno-metodyczna procentuje w pracy na uczelni możliwością wysoce praktycznego podejścia zarówno do nauczania studentów, jak i do ich przygotowywania do roli nauczyciela lub lektora.

Od roku 1998 jestem również tłumaczem przysięgłym języka niemieckiego przy Sądzie Okręgowym w Zielonej Górze. Działalność ta, mimo iż w moim przypadku z uwagi na pracę naukową i dydaktyczną drugoplanowa, pozwoliła mi przez lata zgromadzić wiele doświadczeń, które wykorzystuję na co dzień w pracy dydaktycznej ze studentami specjalności translatorskiej na zajęciach tłumaczeniowych.

Marek Biron